

Bátorok voltunk

Bátorliget messze van, nagyon messze Budapesttól, egészen pontosan akkora távolságban, mint Budapest Bátorligettől (270 kilométerre). Nem érdemes csak úgy, egyetlen napra felkeresni a nyírségi községet. Már tavaly is szerettem volna ellátogatni a Messier-maratonra, azonban a Csillagászat Éve egymásra torlódo eseményei miatt lehetetlen volt a Messier-hétvégére szabaddá tenni magam. Legalább egy éve készültem a Nyírségbe, és most, április 17-én végre eljuthattam a bátorligeti észlelődombra, amit annyian dicsértek már.

Huszonhat éve jártam utoljára Nyíregyházán, kíváncsi voltam, mennyit változott azóta a megyeszékhely, például hogyan mutat a városháza előtti Naprendszer-mozaik.

Amint arról bátorligeti vendéglátónk, Béres Gábor tájékoztatót, a Kossuth téren néhány évvel ezelőtt különleges mozaikokat építettek be a díszburkolatba. A kilenc „csatornafedél” a bolygók allegorikus ábrázolása látható, a peremen körbe futó felirat pedig az egyes bolygók legfontosabb adatairól tájékoztatja a járóelőt. Az ívesen elhelyezett, kör alakú bolygómozaikok legjobban a városháza erkélyéről láthatók, elméletem szerint valaki nagyon szeretheti odabent a csillagok világát. Nekem tetszettek ezek az ábrázolások, és tetszett a város tiszta, rendezett, kellemes főtere, mely kizárólag a gyalogosoké és az olyan bámszokodóké, mint e sorok írója... Tetszett bizony, talán azért is, mert a hosszú-hosszú tél után ez volt az első igazi illatos tavaszi nap, és tetszett azért is, mert Bátorligetre tartottam, ahol amatőrtársaim a Messier-hétvégre gyülekeztek.

Ha már ott voltam Nyíregyháza főterén, eszembe jutott a főiskolai csillagvizsgáló. Mi lehet vele? Hosszú ideje nem hallottam felőle se jót, se rosszat, ami nem jó jel. Könnyen megtaláltam a főiskolát a Sóstói úton (tetszettek az iskolával átellenben sorakozó szép régi villák, az igazat megvallva azon

a délutánon nekem minden tetszett Nyíregyházából, hiszen tavasz volt!). Amikor a szürkére festett kupolát megpillantottam, fellélegeztem: megvan hát! Ott áll háborítatlanul a sokemeletes épület tetején, talán este ki is nyitják a kupolát, és kémlelik az ég titkait. Mint később kiderült, a kupolából csak egy dolog hiányzik, a távcső... Talán ez is megoldódik, ha nemsokára bejegyzik a Nyírségi Csillagászati Egyesületet, melynek egyik célkitűzése, hogy ismét életet vigyen a hetvenes évek elején még Gööz Lajos által létrehozott csillagdába. A főiskola épülete előtt háborítatlanul (mi több: sértetlenül!) áll a szép ekvatoriális napóra, melyet szintén a hetvenes években helyeztek el.

A Marsot ábrázoló „csatornafedő” a nyíregyházi Kossuth téren. Egyike azon látványosságoknak, amelyek miatt érdemes meglátogatni a megyeszékhelyt

Bátorliget még 50 kilométer ide, így a bámszokodás után ismét útra keltem, hogy még sötétedés előtt eljussak a faluba, melynek parókiajában várta a csillagászokot Béres Gábor tagtársunk és kedves családja. Vidáman lobogott a tűz, a nyársak végén jóféle szalonna sült, a gyomrokban jóféle házi pálinka csinálta a helyet a szabadtéri vacsorának, az égen felragyogott a Vénusz, mellette a vékony sarlóhold, derült ég ígérkezett. Különösen utóbbinak örültek az egybegyűlt

amatőrök, hiszen az eddigi bátorligeti észlelőhétvégéken nemigen volt szerencsénk a sötét, fényszennyezéstől mentes égbolthoz.

Az észlelőhely a községtől néhány kilométerre levő, fűvel benőtt dombhat, melyen vagy 100 méteres hosszban sorakoztak fel az észlelők autói, és a mellettük elhelyezett távcsövek. Alattunk, egy lapos területen felzengett a békakórus, az éjszaka során sokszor szinte kellemetlen hangerővel, de hát békáéknál is tavasz volt.

A főiskola kupolája jelenleg üresen áll. Talán hamarosan ismét élet (és távcső) költözik ide a Nyírségi Csillagászati Egyesület jóvoltából

Az észlelők távcsöveiket próbálgatták, sokuk már sötétben ért fel, ezért nem volt túl könnyű összerakni a komplikált instrumentumokat. Az ég valóban sötét volt, a horizont valóban tökéletes, hasonlólt utoljára évtizedekkel ezelőtt, a nyílt tengeren láttam, bár ott azért nem álltak ki a látóhatárból kisebb-nagyobb dombok, facsoportok... Ez a lapos világ nagy újdonság volt, hiszen többnyire hegyekből észlelek, és a Polarisból is jókora nyugati égdarabot kitakar a Hármashatár-hegy.

A pénteki éjszaka ege nem volt tökéletes, az eszések után párács volt a levegő, amit az is jelzett, hogy az autókról és a távcsövekről szinte csorgott a víz. Az SQM-mel 21,3-at mértem, ilyen sötét éghez hosszú-hosszú hónapok óta nem volt szerencsém.

A szombati nap volt az előadásoké, bár csak módjával, hiszen észlelni és pihenni jöttünk Bátorligetre. A nyitó előadást Tóth

István tartotta, Távolságmérés a csillagászatban címmel. Az oktatási célra készült prezentációt mindenképp érdemes volt végignézni, a jól sikerült összefoglalót kiválóan lehet hasznosítani a szakkörök munkájában is. Gyarmathy István a Hortobágyra tervezett Csillagoségbolt Parkkal kapcsolatos elképzeléseket ismertette. Ez lenne hazánk második ilyen parkja. Zsámba István gyakorlati tudnivalókkal örvendeztette meg a résztvevőket (többségük gyakorló távcsőhasználó), optikák amatőr mérési módszereit hasonlított össze. Ezt követően Galileiről tartottam egy előadást, remélem, nem untattam vele halálra a hallgatóságot. (Többször nevettek, remélem, nem álmukban.) Végül Béres Gábor ismertette a Nyírségi Csillagászati Egyesület terveit. Különösen fontos szerepe van a Tiszántúl új egyesületének, hiszen ebben a régióban jóval kevesebb a szerveződés, mint például a Duna-Tisza közén vagy a Dunántúlon.

A találkozónak a Tuzson János Ökocentrum adott otthont, melynek előadóterme tökéletesen megfelelő helyszín lenne nem csupán a Messier-maratonozóknak, hanem bármilyen más csillagászati találkozó számára is. Vannak itt szálláshelyek is, a kétágyas, még televízióval is felszerelt szobák minden igényt kielégítenek. Az Ökocentrum belső udvarán akár észlelni is lehetne, onnan is egészen jó a kilátás, és viszonylag kevés a közvetlen zavaró fény.

A környék természeti nevezetessége a bátorligeti ősláp, melyről – többek között – az alábbiakat olvashatjuk a Hortobágyi Nemzeti Park honlapján:

„A terület túlnyomórészt homokbuckák közti mélyedésekben fekszik, ahol a talajvíz közelsége, felszíni kibukkanása, illetve ennek párolgása hűvös mikroklímát eredményez. Mindezt fokozza az, hogy a környező, (hajdanán) összefüggően erdővel borított buckák körbeölelik, egyben tartják ezt a hűvösebb levegőt. Ez a – Nyírségben másutt is működő – jelenség biztosította, hogy a több ezer évvel ezelőtti hidegebb éghajlaton az akkor az egész Alföldön elterjedt növények és állatok a klíma melegedésével ezekben a »természetes

Vénusz-lesők a híres bátorligeti észlelődombon

hűtőszekrényekbe» vonuljanak vissza, ahol utódaikat ma is megtalálhatjuk.”

Egy kiadós ebéd után – melyhez a megyei közgyűlés és Simon Miklós országgyűlési képviselő adott támogatást – a kalandvágyók ismét kiruccantak az észlelődombra, hogy repülőmodellekkel ismerkedjenek meg. A bátrabbak – elvileg – siklóernyőzéssel is megpróbálkozhattak.

Nagyon csendes volt a légtér aznap, hiszen az izlandi vulkánkitörés miatt repülési tilamat vezettek be, aminek éjszaka még jobban örültünk, hiszen még csendesebb lett így égboltunk. A békakórus bezzeg nem lett csendesebb, az edzettebb egyedek valószínűleg fagyállót fogyaszthattak napközben, mert még a fagypont körüli éjszakai hidegben is fűjták a magukét.

Már napnyugta után hideg volt, mégpedig száraz hideg, ami egyben tisztább levegőt, jobb eget is jelentett. Az esti szürkületben sokan látogattak meg bennünket a faluból, így rögtönzött távcsöves bemutatót tarthattunk az érdeklődőknek, akik láthatóan nagyon élvezték a sok-sok távcső végiglátogatását.

Szép volt a holdsarló, ragyogott a Vénusz, és még a Merkúr is kibányásztuk a horizontközeli maszatból. Csak a vulkánkitörésnek nem láttuk túl sok nyomát napnyugta után. Amit nem is nagyon bántunk, hiszen végre szép, tiszta ég borult fölénk. Sokan csak nézelődtek, összehasonlították a különféle távcsövek által nyújtott látványt, néhányan asztrófotóztak, és persze voltak, akik komolyan maratonoztak. Dán András például gyönyörű, 18 cm-es TMB-refraktorával kerekén 100 Messier-t vadászott le, ami nem rekord, de szép teljesítmény. Ennél csak távcsöve képalkotása szebb. Én se nagyon „messzierenzem”, inkább változtattam a 10 cm-es refraktorról és a 20x80-as binokulár-

ral – végtére is nem hajt a tatár! –, no meg átjárom a kollégákhoz egy kis távcsöbe nézelődésre, tereferére, kollektív didergésre. Még fájni is jó, ha csapatosan fázunk! Jó volt végre az ég alatt lenni, nem gondolni másra, csak arra, hogy mit lehetne távcsővégre kapni. És megmérni az ég háttérnyességét. Az SQM éjfélkor 21,6-ot mutatott, ami nagyon jó érték!

Az utolsó Messier-objektumot célozza meg Dán András április 18-án hajnalban. Zsámba István felvétele

Jó volt eltölteni egy hétvégét a Nyírség e kicsiny, végtelen nyugalmat sugárzó szegletében, és nem törődni mással, csak a csillagok világával.

Mizser Attila